En baat dit alles niet, en verhardt hij zich tegen alle vermaan der liefde in, dan moet ge met andere getrouwe leden uwer kerk maatregelen nemen, om zulk een Dienaar, die dan *geen dienaar meer is*, te verwijderen, en te bewerken dat er een *ware* dienaar kome, om de wacht waar te nemen van 's Heeren huis.

In de *Zwolsche Courant* wordt door *Observator* een pleidooi voor het *Leger des heils* geleverd.

Nu weet men dat de *Heraut* nooit behoord heeft onder de organen der pers, die het *Leger des heils* hard vielen.

Wel zijn we principieel overtuigd, dat deze uitwas van het Methodisme niet naar de Heilige Schrift is, en in zijn organisatie die erger dan een hiërarchie is, zeer ernstig bezwaar voor de toekomst oplevert, maar toch hebben we ons nooit geroepen gevoeld, om, waar de kerken nog zoo schromelijk te kort schieten, deze averechtsche oproeping, om de zonde te verlaten en tot Jezus te komen, tegen te staan.

En ook waar het *Leger des heils* hongerigen voedt en straatloopers herbergt, hebben we ons eer in dit liefdebetoon verheugd, dan ons geërgerd aan de bombastische reclame.

Wel zien we in, hoe vele zwak-gelooviгen door het *Leger des heils* worden afgeleid; maar dit is de schuld niet van het *Leger des heils*, maar van de kerken.

Dit toch staat bij ons vast, dat een goed en wel onderleid Gereformeerd geloovige, mits behoorlijk door zijn kerk onderricht en gevoed met het Woord, nooit met deze secte meê zal afdolen.

Slechts in één opzicht meeten we tegen *Observator* opkomen.

Hij zegt n.l., dat het *Leger des heils* den last verstrekt, „om *nooit voor of tegen eenig kerkgenootschap te prediken.*"

Maar wat hiervan nu te gelooven, als dezelfde schrijver aan het slot van zijn stuk gekomen, eigener beweging, erkent, „dat het Leger des heils „*niet de leer der uitverkiezing huldigt.*"

Nu is voor elk Calvinist de „leer der uitverkiezing" juist het *cor ecclesiae*, het hart der kerk, gelijk onze vaderen zeiden, en zal het dus heusch *geen* optreden tegen de Gereformeerde kerk heeten, als het *Leger des heils* zich aandient in den Pelagiaanschen rok van Arminius.

KUYPER.

Uit de Pers.

De voorloopige conclusie waartoe Prof. Wielenga in de *Bazuin* kwam, geeft hem aanleiding tot deze nadere verklaring.

»Het komt mij niet ondienstig voor nog met een enkel woord op het dubbel vijftal historische feiten, door mij aangegeven terug te komen.

Uit een historisch oogpunt kan er, dunkt me, geen verschil over zijn. Naar mijn beste weten zijn ze *historisch getrouw* uit de geschiedenis zelve genomen.

Voor elke rectificatie houd ik mij dan ook ten zeerste aanbevolen, indien men mocht meenen, dat ik mij heb *vergist* of *eenzijdig* de zaken voorgesteld. Ook hier de leus: *De waarheid bovenal!*

Over de beteekenis en *de waardeering* der feiten en verklaringen kan echter verschil en misschien wel groot verschil zijn, daar deze *met de daden* der mannen van 1834 en der „uitgeleide gemeenten" aan *de Geref. Confessie* met haar kerkrecht naar de H. Schriften moeten worden getoetst.

Dienovereenkomstig zal de een misschien voor *conservatisme* houden wat een ander acht te zijn *trouw aan de Geref. beginselen* naar de Confessie volgens de H. Schrift.

Dienovereenkomstig zal de een (altijd naar zijn oordeel) van *vooruitgang* en *ontwikkeling* spreken, waar de andere *afwijking* en *ombuiging* in min goede richting meent te zien.

Mijn oordeel is in dezen niet weifelend.

Het oude »Afgescheiden" standpunt, gelijk ik dat ter dezer zake in de eene reeks der vijf tegenstellingen uit de historie zelve naar de officieele verklaringen der „uitgeleide gemeenten" heb aangegeven is naar mijn innige overtuiging, niet slechts *het historische »Afgescheiden standpunt van 1834*, maar ook het *confessioneel en kerkrechtelijk zuivere* standpunt naar de H. Schrift.

Nu behoef ik in een zeker opzicht over *vier* der vijf genoemde historische stellingen nauwelijks een woord te verlieren. Blijkbaar verschillen zeer geachte broeders daarin van mij.

Bij toetsing der feiten en verklaringen der „uitgeleide gemeenten" bij name uit het tijdvak der vervolging 1834—1839 komen zij tot een andere slotsom dan ik. Zij meenen *aanmerking* te moeten maken, waar ik *volkomene instemming* kan betuigen. Zij meenen voor *ontwikkeling* en *vooruitgang* te moeten houden, waarin ik ook met den besten wil, geen *wijziging in de goede richting* kan zien door Confessie en Kerkenorde naar Gods Woord geboden.

Dat het mij leed doet hierin te moeten verschillen van geachte en geliefde broeders behoef ik nauwelijks te zeggen. *Overeenstemming in dezen en dat wel in dezen tijd* zou een zeer gewenschte zaak zijn, die we wel van gansher harte van den Koning der kerk mogen afsmeeken en met inspanning van alle krachten ootmoedigelijk zoeken.

Doch ook betreffelijk *de confessioneel-kerkrechtelijke zijde* dezer zaken geldt wat ik zoo even opmerkte betreffelijk *hare historische* zijde.

Waar men mij mocht aantoonen dat wat ik het oud afgescheiden standpunt acht *den toets van een zuivere en kerkenorde naar de H. Schriften niet kan* doorstaan hoop ik los te laten.

Zonder te willen ontkennen, dat *die vier punten*, tusschen de broederen onderling in geschil, thans inzonderheid voor den gang van zaken van het hoogste gewicht zijn, waarop ik later even hoop te wijzen, is het met het punt, dat het Reglement van 1869 betreft, een eenigszins ander geval.

Dat Reglement is door *de kerk*, Synodaal vergaderd, en door bijna alle gemeenten in het bijzonder geaccepteerd. Hier hebben we het dus niet maar met een *broederlijke meening* te doen, maar met een wettig aangenomen *kerkelijk Reglement.*

Doch evenzeer als alle andere Reglementen, zooals b.v. dat voor de kas der Emeriti leeraren of dat voor de Zending enz. (al is er verschil in aard en beteekenis) zal het wel beoordeeld mogen, ja zelfs moeten worden naar de Gereformeerde kerkrechtelijke beginselen onzer confessie naar de H. Schrift.

't Is toch geen band van vereeniging naast de Confessie?

Niemand onzer wil er, voor zoover ik weet, *dat* inzien, getuige ook de opmerkingen van onzen redactuur, Ds. Gispen in de *Bazuin* der vorige week.

Er wordt dan ook geen instemming meê vereischt of gevraagd bij aanneming van lidmaten, zelfs niet van leeraren, onderlingen of diakenen om tot de bediening te worden toegelaten.

En als we bedenken wat er met Cand. Van Raalte bij gelegenheid van zijn candidaats examen gebeurd is ten jare 1835 op de vergadering van het Prov. kerkbestuur van Z. Holl. in het Herv. kerkgenootschap zwijfel ik niet of ook niemand onzer wil dien weg op. De presbyteriale beginselen van kerkregeering zijn daartoe onder ons gelukkig nog te krachtig.

Confessie en kerkenorde staan daartoe naar den aard van ons Geref. kerkverband nog te hoog onder ons aangeschreven.

Hiermeê is, dunkt ons, de stand van het geschil volkomen duidelijk en helder aangewezen.

Vast staat thans voor een ieder, dat de mannen van 1834 op een ander standpunt stonden, dan waarop thans de *Christ. Geref. kerk* staat; en wel op een standpunt, dat bijna geheel overeenkomt met het standpunt der Ned. Geref. kerken.

Na echter beiderzijds dit feit te hebben geconstateerd, gaan nu onze Christ. Geref. broederen uiteen, waar het aankomt op de waardeering van dit feit.

Dan toch zeggen de HH. Wielenga c.s., de latere wijziging was *afwijking* van de goede lijn; en daarentegen Ds. Ter Hoor c.s., die latere wijziging was correctie van een *verkeerde* lijn; terwijl dan tusschen hen beiden diegenen staan, die achten dat men, zonder zich veel in het verleden of in de historie te verdiepen, best doet met de zaken practisch te nemen gelijk ze nu zijn.

Van harte hopen we, dat de gedachtenwisseling die hierover onder de Christ. Geref. broederen noodzakelijk wierd, en dan ook reeds in vollen gang is, tot den einde toe in het rechte spoor blijve en leide tot een degelijk resultaat.

Zoo wil het dan ook de heer Wielenga, blijkens bovenstaand artikel, waarin op waardeerende wijze en uiterst kalm over de dissentieerende broederen gesproken wordt.

Of men ook hetzelfde van den heer Lindeboom kan zeggen?

De lezer oordeele.

Hij schreef toch:

»Men kerme niet, dat wij toch zeer kras, bar en boos spreken. Het smart ons, dat we zóó moesten spreken. Doch we moeten, en reeds al te lang heeft dat leugenachtig geroep, onder gebruik van de heiligste termen, ons goede C. G. volk beroerd. 't Wordt tijd dat onze kerkeraden, en al onze leden de volle waarheid gaan spreken, al klinkt ze ook bar, omdat ze bar is tot al de scheurmakers en roofvogels, die onder Geref. vlag onze erven belagen, en onze trouwe strijders op allerlei manier smaden en afmaken."

En voorts:

»Wij verheugen ons in het kloek getuigenis van Ds. Beuker e. a. Wie de C. G. kerk liefheeft, steune de *Ve Kerk*, en ook de *Roeper*, het *Wekkertje* en *Gideon*. Ware de *Bazuin* niet het oft. *Kerk*blad en de winst niet voor de Theol. School, dán — zou ieder goed C. G. wijs doen, dat blad op te zeggen. Omdat daarin eventals in de Herv. kerk voor de leugen èn voor de waarheid tegelijkertijd voor de Doleantie en voor de Afscheiding, wordt getuigd. Wil de kerk de *geldelijke* bate van de *B.* behouden, en die niet meer dan tiendubbel, geestelijk èn financieel, betalen en benuren door den schadelijken invloed van de doleerende of bijna doleerende stukken, dan zal de a.s. Synode voor goed orde op zaken moeten stellen. We bevelen dit punt aan de aandacht van kerkeraden en classen aan. Als ons volk nog een à twee Synodejaren, d. i. 3 à 6 jaar, het doleergerind werken in eigen boezem laat begaan, dan.... worden ook de sterkste geesten verzwakt, de gelederen verdeeld en de vastigheden losgewoeld. Dan zal men zich te laat beklagen, wanneer men, als bij verrassing kerk èn school ziende verzakken of in de doleerende garens onredbaar gevangen, de een tot den ander zegt: dát — had ik toch nog niet verwacht; had ik dát vooruit geweten...."

Dit is kras.

De Synode van Leeuwarden zal niet naar vereeniging van al Gods volk, dat één in belijdenis is, moeten staan, maar echt »Synodaal" den heeren Wielenga c.s. den mond moeten stoppen.

Dat komt er van als men absolutist is en historischen zin mist.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

LOENEN AAN DE VECHT. Door 's Heeren gunste is ook de kerk van Loenen tot reformatie gekomen. Onder leiding van Ds. L. Adriaanse van Zeist werden in een vergadering van manslidmaten twee ouderlingen en twee diakenen gekozen en op Woensdagavond 4 Februari wierd de kerkeraad door genoemden dienaar des Woords bevestigd. De kerkeraad heeft in zijn eerste vergadering besloten de reglementen der Synodale organisatie buiten werking te stellen en de gemeente weer te regeeren naar de Dordsche Kerkenorde ing.

De kerkeraad geeft hiervan bij dezen kennis aan al de zusterkerken en verzoekt correspondentie.

Het adres van den kerkeraad is:

K. E. STEENHUIZEN, *Scriba.*

Kerkvoogden van de Ned. Geref. gemeente te Kootwijk en de predikant, Ds. J. H. Houtzagers, zijn, namens kerkvoogden van de Ned. Herv. gemeente te Kootwijkerbroek, gedagvaard voor de rechtbank te Utrecht tegen 18 Febr. a.s.

De eisch, tegenover kerkvoogden gesteld, is, overgave van het kerkgebouw en kerkelijke goederen, met vergoeding van schade enz.

De eisch tegenover den predikant geldt de ontruiming van de pastorie binnen drie dagen na beteekenis van het vonnis, vergoeding van schadekosten enz.

Op 27 Januari 1891 had te Bedum de 16de vergadering plaats van de kerken in de classis Groningen.

Op voorstel van Ds. Stroes, praeses der saamroepende kerk, wordt gezongen Psalm 119:3, waarna ZEw. voorgaat in 't gebed en na lezing van Psalm 74 een toepasselijk woord spreekt. Alle kerken waren vertegenwoordigd. Ds. Ringnalda, van Groningen, nam het praesidium naar toerbeurt waar en kiest Ds. Goeree tot scriba en br. P. A. v. Dijke, ouderling te Bedum, tot assessor. Het moderamen aldus saamgesteld zijnde, aanvaardt Ds. Ringnalda 't praesidium met een toespraak. Daarop worden de notulen gelezen en goedgekeurd. Allereerst komen de ingezonden stukken aan de orde: de rekening en verantwoording van den quaestor classis, die in den loop der vergadering in orde bevonden en onder dankbetuiging aan den quaestor, geteekend wordt. Verder een brief uit Bedum, handelend over een in die kerk bestaand geschil, waarvoor deputaten benoemd worden. Dan een brief van de kerk van Spijk, naar aanleiding waarvan voor die kerk besproken wordt de noodzakelijkheid van te komen tot den dienst des Woords. De rondvraag naar art. 41 D. K. levert over 't algemeen een bevredigend resultaat op. Daarna wordt de vacaturelijst vastgesteld. Deputaten voor examina brengen verslag uit. Deze deputaten, zoowel als die voor spoedeischende zaken en voor het studiefonds blijven gecontinueerd. Voor alle kerken worden twee kerkvisitatoren benoemd: Ds. Ringnalda en Ds. Goeree, terwijl Ds. Teves en Ds. Stroes secundi zijn en als visitatoren zullen optreden voor de kerken Groningen en Wagenborgen. De voorstellen van Wagenborgen worden aangenomen. Naar aanleiding van een voorstel van Sauwert en Bedum, noodigt de classis de diakonie van Bedum uit, om eene diakonale conferentie, zoo mogelijk te Wagenborgen uit te schrijven, waarop kan besloten worden of het houden van geregelde conferenties noodig en wenschelijk is. In een commissie voor de regeling van classicale kosten enz. worden gekozen de br. Takens, Smit en Jac. Boer, ouderlingen te Wagenborgen, Groningen en Sauwert. Een vraag van de kerk van Oostwold aangaande den Doop, lokt eene lange discussie uit. De classis spreekt haar oordeel uit over 't geen de kerk van Zuidwolde gevraagd had in zake consulents en vacaturegelden. Nog had Ds. Teves een lijst van consulentschappen ter tafel gebracht, die met algemeen goedvinden werd aangenomen. Een schrijven van de voorloopige Synode te Leeuwarden, in zake de proceskosten, geeft aanleiding om de kerken op hunne roeping om daarvoor te collecteeren, te wijzen. De kerken moeten die roeping goed verstaan. Het collecteeren voor de proceskosten gaat *alle* kerken aan en tegen nalatigheid daarin dient *ernstig* gewaarschawd, welke zou kunnen insluipen in kerken, die niet in processen zijn gewikkeld geworden, en nochtans even goed als kerken, die processen hadden, gevoelen moeten, dat zij schuldig zijn denzelfden gemeenschappelijken nood te dragen. Dat de processen over 't algemeen den kerken op kosten te staan komen, doe hen inzien, dat er van den Heere gevraagd moet worden, dat Hij wederom rechtsgeleerden geve, die voor het rechtmatig bezit van de goederen der kerk van Koning Jezus durven pleiten! De kerk van Spijk word aangewezen om de kerken saam te roepen, tegen den eersten Donderdag in Mei D. V. Na gehouden onderlinge censuur, wordt de vergadering met dankzegging door den praeeses gesloten, nadat ZEw. ook namens de afgevaardigden de kerk van Bedum had dank betuigd voor de broederlijke ontvangst.

W. K. P. GOEREE.

Wagenborgen. *Scriba.*

Vergadering der gecomb. classis van N.-Brabant en Limburg 10 Febr. '91 te Moerdijk. De bij toerbeurt aangewezen voorzitter, Ds. Smith, opent de vergadering met gebed en het lezen van psalm 133.

Tegenwoordig zijn 14 afgevaardigden van 9 kerken en 3 gasten uit de nog niet ontkomen kerk van Drimmelen.

Credentiebrieven worden in orde bevonden, waarop het moderamen aangevuld wordt en bestaat uit Ds. Smith voorz., Ds. Feringa assessor en br. Van Drimmelen scriba.

De notulen worden voorgelezen en gearresteerd. Ook worden de permanente besluiten voorgelezen.

De collecten voor de proceskosten worden afgedragen.

Ter bevordering van regelmatigheid wordt besloten, dat de aftreding van kerkeraadsleden in elke kerk dezer classe in Januari plaats hebbe.

Rondvraag naar Art. 41 K. O. geeft tot eenige discussiën aanleiding.

Ten zeerste wordt aangedrongen, dat elke kerkeraad zorgt, de acta der Synode te Leeuwarden en het tractaat van den Sabbath in bezit te hebben.

De cl. preek wordt door Ds. Smith gehouden en naar gewoonte behandeld.

De morgenvergadering wordt met dankzegging gesloten.

In de pauze heeft de verrekening plaats voor de classikale onkosten en de *f* 10 voor de Depp. Syn. Examina.

De namiddagvergadering wordt met gebed geopend.

Met dispensatie van een vroeger genomen besluit worden de kerken van Klundert en Moerdijk nogmaals benoemd voor tusschentijdsche approbatiën.

Besloten wordt, dat de Depp. voor noodlijdende kerken voor één jaar zijn benoemd.

Schriftelijke rapporten worden uitgebracht:

1. Over het aanstellen van een vasten oefenaar te Sprang—Vr. Capelle.

2. Over het doen drukken der credentiebrieven.

3. Van de commissie van advies in zake kerkelijkmaking der zending. Overeenkomstig dit rapport wordt besloten: *a.* bij de eerste te houden generale Synode vanwege de class. aan te dringen, in art. 41 en 44 der K. O. te doen opnemen ook de zending. *b.* In de permanente besluiten dezer classen op te nemen, dat bij de rondvraag naar art. 41 op elke classicale vergadering te vragen, wat doet uwe kerk voor de Heidenzending? *c.* Dit rapport te doen drukken, aan al de classen in ons vaderland een exemplaar met het daarbij ontworpen reglement te zenden en in de kerken dezer classen aan al de leden die instemming betuigen met de reformatie, het reglement te wijzigen naar plaatselijke omstandigheden, terwijl elke kerk de verplichting op zich neemt binnen veertien dagen het benoodigde getal exemplaren op te geven aan den scriba; *d.* en dat deze commissie van 4 personen blijft aangewezen om zoo noodig te dienen van advies.

4. Rapport noodlijdende kerken.

5. Vrijmaking der kerken Ds. Smith bekomt verlof te handelen naar eigen overtuiging in zake de beroeping naar IJselmonde. Als roepende kerk voor de vergadering in Mei, wordt aangewezen Bergen op Zoom, als plaats van samenkomst zoo mogelijk Dordrecht.

Ten 4 ure sluit de voorzitter de vergadering en gaat Ds. Feringa voor in dankzegging.

A. C. VAN DRIMMELEN, *Scriba.*

Zending.

De toebrenging der Mahomedanen.

DE MIDDELEN.

IV.

Een hoopgevend teeken voor de verbreiding en de zegepraal van het Christendom onder de Mahomedanen is, dat de staatkundige macht van den Islam over de volken onder zijn gebied steeds zwakker wordt.

Het uiteenvallen van het Turksche rijk bereidt, gelijk de schrijver opmerkt, den weg voor de zegepraal des Christendoms. Reeds komen vaak bekeeringen voor van Mahomedanen in Britsch-Indië, waar de Engelsche heerschappij verhindert, dat de dood hem bedreigt die den Islam verlaat. Iets dergelijks ziet men in Egypte, waar, onder Europeesch gezag, gedeeltelijke godsdienstvrijheid bestaat. Dit bewijst hoe er reden is te verwachten, dat ook in Turkije andere dagen zullen aanbreken, als er vrijheid is van onderzoek, vrijheid van bespreking, vrijheid van pers en spreekgestoelte, vrijheid van belijdenis des geloofs in Christus.

Welke middelen nu zijn dusver de beste gebleken, om het Christendom bij de Moslemin ingang te doen vinden, en welke zijn verder met hoop op goed gevolg aan te wenden?

Vooreerst en vóór allles verspreiding van *Gods Woord*. De Bijbel toch kan ook die huizen bereiken, waar de prediker is buitengesloten. De Schrift kan gelezen worden op plaatsen, waar men geen bespiedende getuigen en lage verraders heeft te vreezen. De Heilige Geest kan met onweerstandelijke kracht dat Woord op hart en geweten toepassen 1). Het is zeker dat door dit middel, verspreiding der Schriften, alleen reeds ontzaglijk veel is uitgericht en tal van Mahomedaansche mannen en vrouwen, alzoo onderwezen, hebben geleefd en zijn gestorven, zich vasthoudende ter zaligheid aan Christus en zijn kruis, al kennen ook wij hun namen niet. Bovendien zijn er ook, van wie men zeker weet, dat zij enkel door 't lezen der Schrift zijn verlicht geworden.

Laat ons, zegt de schrijver, niet wanhopen aan de christening der Moslems, zoolang wij den Bijbel kunnen verspreiden. Verblijden we ons dat er gelegenheid is met zoo weinig beperking het Woord Gods te laten uit- en rondgaan. Verheugen we ons de Schriften te bezitten in de talen der Mahomedaansche volken, ja ten deele in hun heilige taal, het Arabisch, en dat wel met de klinkletters, 't welk zoo volkomenlijk past bij den vorm, waarin zij den Koran bezitten. Maken we van elke gunstige gelegenheid gebruik om den Moslems een Bijbel in de hand te geven, en moedigen we hen aan hem te lezen. Laat ons steeds als we met hen in aanraking komen, ons vast geloof betoonen in den goddelijken oorsprong van het Woord, onze zekerheid dat het niet vervalscht is, en ons geloof dat door dit Woord de ziel tot zaligheid wordt geleid. Vroegen we overal daarbij colporteurs, om het Woord te verspreiden en toe te lichten.

Een door de ervaring hoogst aanbevelenswaardig hulpmiddel is het opvoeden van Mohamedaansche kinderen, meisjes en jongens in de gewone scholen, kostscholen enz. door Christenen gesticht en waar de jeugd, zoowel godsdienstig als wetenschappelijk onderwijs ontvangt.

Elke wetenschap toch is op een of andere wijs een getuigenis tegen de Mahomedaansche leer. De scholen, die in het Oosten door Engelschen, Amerikanen en Duitschers zijn geopend, hebben een licht uitgestraald dat de oude macht der Mahomedaansche dwaling binnen steeds enger grenzen beperkt. De schoolonderwijzers zijn de mijngravers en schansopwerpers, die de ontzaglijke secte der dwaling ondergraven. Dat bespeuren de Moslemin dan ook zeer goed en vandaar hun pas ontwaakte ijver om eigen scholen te openen als een tegenwicht tegen de Christelijke. Vandaar ook het »wonder aller wonderen", dat Mahomedanen scholen openen, waar *meisjes* leeren lezen.

Te betreuren is het echter, dat zoo weinig Mahomedaansche jongelieden de scholen der Christenen bezoeken. Alles moet aangewend om hen daar te brengen en te behouden. De kinderen brengen door de liederen die zij geleerd hebben te zingen, door de Bijbelteksten die zij van buiten hebben geleerd, onderwijzingen mee naar hun huis en tot hun ouders, lessen die anders nooit zoozeer konden doordringen. Deze nu kunnen onder 's Heeren bestier de ouders wijs maken tot zaligheid en de kinderen hebben het middel om zelf den goeden weg te vinden door het geleerde in de school. Kostscholen voor Mahomedaansche meisjes hebben ontzaglijk veel goed gedaan, en moeten er meer komen.

Hetzelfde geldt van de zoogenaamde »Bijbelvrouwen." Zij bezoeken de harems der Moslemin, waar geen man toegang heeft; leeren den vrouwen lezen en lezen hun den Bijbel voor. Zeer belangrijke feiten van veelbelovende bekeeringen zijn te vermelden, als vrucht van dezen arbeid, die aldus met het Evangelie vrouwen bereikt, welke er anders nooit van zouden hooren. Hier komt bij, dat men minder argwaan koestert jegens de verkondigsters des Evangelies dan jegens de mannen. Overal waar geschikte Bijbelvrouwen zijn te vinden, is voor hun taak veel dat aanmoedigt.

HOOGENBIRK.

Buitenland.

Duitschland. Een nieuw voorstel aangaande de z. g. Sperrgelder — de laatste schrede op den weg naar Canossa.

Wat een partij vermag, die vast aangesloten een goed en rechtvaardig doel najaagt, blijkt steeds meer uit hetgeen in Duitschland geschiedt. Het centrum, of de partij der Roomsch Katholieken is met groote kracht gaan strijden tegen de beruchte Mei-wetten, een twintigtal jaren geleden doorgedreven om den invloed der Roomsche kerk te fnuiken. Doel dier wetten was om Rome in Duitschland machteloos te maken. Doch Dr. Falk moest, als wij ons wèl herinneren, in '78 aftreden, omdat de ijzeren staatsman Von Bismarck het geraden achtte om met Rome vrede te sluiten, ten einde met behulp van het Centrum zijne plannen te kunnen doorzetten. De uitbreiding, die het socialisme in Duitschland verkregen had, noopte hem daartoe. Eindelijk is men er toe moeten komen om de Mei-wetten zoo goed als geheel af te schaffen; alleen is nog van kracht de bepaling, dat in Pruisen de koninklijke »*genehmigung*" (approbatie) noodig is, bij het benoemen van geestelijken. Door de Mei-wetten zondigden de Duitsche liberalisten schromelijk tegen het beginsel van »souvereiniteit in eigen kring", o. a. werd daarin bepaald, dat de aanstaande geestelijken der Roomsche kerk eerst een staatsexamen zouden afleggen voor zij als dienaren der kerk konden optreden. Gemeenschappelijk organiseerde de Roomsche geestelijkheid, aangevoerd door hunne bisschoppen, daartegen een lijdelijk maar flink volgehouden verzet. Zij werd daarvoor gestraft door inhouding van het tractement.

Sedert de regeering de Mei-wetten afschafte, begon men nu van Roomsche zijde te eischen dat de ingehouden tractementen, ten bedrage van + 10 millioen gulden aan de maehthebbers in de Roomsche kerk zoude worden uitbetaald. Voor een jaar gaf men aan dien eisch toe in zooverre, dat van regeeringswege werd voorgesteld om de rente van de ingehouden tractementen jaarlijksch aan de Roomsche kerk zou worden uitbetaald tot bevordering van kerkelijke doeleinden, terwijl de staat toezicht houden zou op het gebruiken dier gelden. De minister van eeredienst verklaarde toen nadrukkelijk, dat met dit voorstel men de uiterste grens van toegeefelijkheid jegens de Roomsche kerk bereikt had, en dat men als men meer toestond, men een politieke fout begaan zou.

En nu is het onmogelijke mogelijk geworden en de politieke fout is politieke wijsheid geworden.

»De geheele Evangelische kerk in Pruisen, voorzoover zij zich bewust is van hare eer en van de plaats die zij in Duitschland inneemt, staat verbaasd over deze verandering van gevoelen," zoo verklaart een Duitsch orthodox-Lutherseh orgaan. Want er werd van regeeringswege voorgesteld, om de 10 millioen aan de bisschoppen in handen te geven. Men kan denken, dat er in het Roomsche kamp groot gejubel opgaat. Verleden jaar bestreed uit naam van het Centrum de heer Windhorst het voorstel van de regeering. Hij betoogde, dat het kapitaal van 10 millioen door schreeuwend onrecht, ja door diefstal door den Staat verkregen was. Het was het Centrum niet genoeg geld in handen te krijgen om daarmede de Roomsche kerk meer invloed te doen uitoefenen, doch men wilde dat de regeering zou erkennen gedwaald te hebben, door de Mei-wetten in te voeren en dat nu de terugbetaling van het kapitaal niet anders was dan een zoenoffer voor gepleegd onrecht. Daarom stemde het Centrum het voorstel der regeering, om enkel de renten uit te betalen, af. Wat een jaar geleden door genoemde partij geëischt werd, wordt nu door de regeering aangeboden.

De Evangelische kerk heeft zich »uit vaderlandsliefde" gelijk steeds, gehoorzaam aan de Mei-wetten onderworpen en heeft door deze zoo vernederende en verlammende bepalingen, veel meer geleden dan de Roomsche, wier kracht gestaald en wier invloed is vermeerderd door haar verzet. Het loon is nu dat de Roomsche kerk ontzien wordt, ja verrijkt uit den strijd te voorschijn gekomen is, terwijl de Evangelische kerk in een zoodanigen knechtelijken staat verkeert, dat de Duitsche staatslieden, nauwelijks acht geven op haar roepen, om meer zelfstandigheid en meer geld. Maar de Evangelische kerk heeft ook het privilegie dat de Duitsche Heer en koning haar sum mus episcopus d. i. opperste bisschop is!

Het verwondert ons niet dat men in Duitschland zegt, dat de weg naar Canossa, waarop van Bismarek reeds zoovele schreden gedaan heeft, door deze regeering volbracht is.

Het komt ons voor dat uit al deze dingen ook voor ons Nederlanders te leeren is, wat wrange vruchten het Antipapisme teelt.

WINCKEL.

1) Getuige o. a. wat ten vorigen jare op Sumatra geschied is.

Voor Kinderen.

De Schipbreukelingen.

II. *(Slot.)*

Langzaam vervolgden zij hun weg langs de kust, zich voedende met den scheepsvoorraad dien zij van het wrak gered hadden, en des nachts hun leger opslaande bij een vuur, te midden van het gehuil der wilde dieren en het droefgeestig loeien des winds door de boomen van het bosch. Spoedig kwamen zij aan een rivier, die veel te diep was dan dat zij haar konden doorwaden, zoodat zij genoodzaakt waren om een poos langs haar oever het binnenland in te trekken. Eindelijk kwamen zij op het denkbeeld om haar op vlotten van riet over te steken, en op deze wijze keerden de arme zwervers weder naar de kust terug, opdat zij zich weder met de schelpdieren konden voeden, die zij daar vonden.

Gedurende al deze wederwaardigheden behield Price, de oudste knaap, zijn goed humeur en was de vreugd van de troep. Met de luchthartigheid aan knapen van zijn leeftijd eigen zag hij van elke zaak slechts de lichtzijde. Hij hielp het hout sprokkelen voor het vuur, en was zeer behendig in het zoeken van beziën en het visschen van schelpdieren, terwijl de kleine Charlie, na zoolang geloopen te hebben als zijn zwakke voetjes hem konden dragen, blij was daarna in den arm van de vriendelijke hofmeester een plaats te vinden of op den rug van den een of anderen zeeman. Hij moet een geduchte last zijn geweest voor die mannen welker harten vervuld waren met bezorgdheid over hun eigen toestand, doch niet een van hen liet hem aan zijn lot over of behandelde hem ruw. Toch trokken de wolken van rampen boven hun hoofd almeer bijeen.

Hun voorraad raakte op. De arme zwervers waren genoodzaakt hun honger te stillen met bladeren en beziën, terwijl het vinden van een dooden zeehond op het strand, een reden van blijdschap voor allen was, daar zij zich met het vleesch voeden. Daarbij kwam dat het weder slecht werd en daardoor ziekten ontstonden. In hun vertwijfeling verdeelde zich toen de troep, en liep men hier en daar om bevriende kaffers te zoeken. Enkelen, helaas, vielen dood neer door geheele verzwakking, terwijl zij die in leven waren gebleven er weinig beter dan geraamten uitzagen.

Het zal wel niet noodig zijn de gansche geschiedenis van hun verschrikkelijk lijden mededeelen. Genoeg is het te zeggen, dat gaandeweg de troep slonk, totdat slechts een twaalftal mannen nog overbleven. Hun geliefden kleinen knaap voerden zij echter nog altijd met zich mede. Het zou aangenaam zijn als wij konden zeggen, dat de kleine Charlie na al deze vreeslijke wederwaardigheden in leven bleef; doch het is niet zoo. De tijd kwam ten laatste dat de weinige overgebleven mannen bij elkander zaten op een rots met het kind in hun midden en daar met droefheid in het hart wachten en waakten, tot de laatste ademtocht uit het lichaam vervlogen en de kleine jongen gestorven was.

Meer dan honderd dagen was het kind door hen medegedragen en teeder verzorgd geworden, en de ruwste matroos had zelfs zijn voedsel afgestaan om hem nog in het leven te behouden. Doch toen hij eindelijk koud en dood nederlag, tegenover de vermoeide mannen, be-